

(Ήθη και έθιμα)

Η « ειρεσιώνη » και το « ρουμάνι »

Στη ζωοφόρο του Αϊ – Λευτέρη , παλιάς εκκλησιάς δίπλα στη Μητρόπολη της Αθήνας , υπάρχει ανάμεσα σε άλλες και η παράσταση ενός παιδιού από τα προχριστιανικά χρόνια, που κρατά στον ώμο του ένα κλαδί δάφνης (βάγιας) , στολισμένο με καρπούς και τούφες από άσπρα και κόκκινα μαλλιά προβάτου. Αν τα μάρμαρα είχαν λαλιά και ρωτούσαμε το παιδί αυτό, θα μας έλεγε πως θα πάει με την παρέα του να πουν την «ειρεσιώνη»

Παιδί στην αρχαία Αθήνα κρατά στον ώμο του την ειρεσιώνη.

Στο χωριό μου, στα Βασιλικά της Λέσβου , μέχρι πριν λίγα ακόμα χρόνια, κάθε Μεγάλη Πέμπτη πρωί συναντούσαμε στους δρόμους παρέες παιδιών , που κρατούσαν στον ώμο τους ένα μεγάλο κλαδί δάφνης, στολισμένο με «βαλάδια» (1) .Δε χρειαζόταν να τα ρωτήσουμε πού πάνε. Ξέραμε πως πήγαιναν να πουν το « ρουμάνι ».

α.Το πανάρχαιο έθιμο της ειρεσιώνης

Στα πανάρχαια χρόνια, τότε που ζούσαν ακόμα στη Γη ήρωες και ημίθεοι, βασιλιάς της Κρήτης ήταν ο παντοδύναμος Μίνωας, που με τα καράβια του κυριαρχούσε σ' ολόκληρη τη Μεσόγειο. Ο Μίνωας είχε πολλά παιδιά , αλλά ανάμεσά τους ξεχώριζε ένα λαμπρό παλικάρι ,ο Ανδρόγεωσ. Στον Ανδρόγεω άρεσαν πολύ τα αγωνίσματα και γι' αυτό μια χρονιά ήλθε στην Αθήνα ν' αγωνιστεί στους περίφημους Παναθηναϊκούς αγώνες.. Επειδή νίκησε όσους συναγωνίστηκαν μαζί

του, προκάλεσε τη ζήλια και τον φθόνο, ακόμα και του ίδιου του βασιλιά της Αθήνας, του Αιγέα. Λένε πως οι Αθηναίοι τού έστησαν καρτέρι στο δρόμο που πήγαινε για τη Θήβα, να λάβει κι εκεί μέρος σε αγώνες, και τον σκότωσαν. Ο Μίνωας, σαν έμαθε τον θάνατο του γιου του, κήρυξε πόλεμο κατά της Αθήνας και με το στρατό του κατάστρεψε τη χώρα τους. Αλλά και οι θεοί, οργισμένοι από τον φόνο του παλικαριού, έστειλαν στην Αθήνα πείνα, αρρώστιες και φοβερή αφορία της γης. Το μαντείο των Δελφών παράγγειλε στους Αθηναίους πως μόνο όταν εξιλεωθούν απέναντι στον Μίνωα και συμφιλιωθούν μαζί του, θα σταματήσουν οι συμφορές που βρήκαν την πόλη τους. Οι Αθηναίοι έστειλαν κήρυκες στον Μίνωα και τον παρακάλεσαν να σταματήσει τον πόλεμο και την καταστροφή της χώρας τους. Ο Μίνωας δέχτηκε τελικά να σταματήσει τον πόλεμο με τον σκληρό όρο να στέλνουν κάθε χρόνο στην Κρήτη εφτά παλικάρια κι εφτά κοπέλες, προσφορά στον φοβερό *Μινώταυρο* (2) που ζούσε κλεισμένος στον *Λαβύρινθο* (3).

Όταν έφτασε ο Θησέας στην Αθήνα (4) και είχε πια αναγνωριστεί από τον πατέρα του Αιγέα ως νόμιμο παιδί και διάδοχός του στον θρόνο, ήταν η χρονιά που οι Αθηναίοι έπρεπε να πληρώσουν για τρίτη φορά στον Μίνωα τον φόρο με τους εφτά νέους και τις εφτά κοπέλες. Θρήνος και οδυρμός ακουγόταν σ' ολόκληρη την πόλη. Οι γονείς που είχαν παιδιά έπρεπε να τα παρουσιάσουν, για να βγουν με κλήρωση ποια θα στέλνονταν στην Κρήτη βορά στον φοβερό Μινώταυρο. Βρισιές και κατάρες ακούγονταν κατά του Αιγέα, που τον θεωρούσαν υπαίτιο του φόνου του Ανδρόγεω, που τους έφερε αυτή τη συμφορά. Τον κατηγορούσαν ακόμα πως όρισε διάδοχό του στη βασιλεία ένα ξένο παιδί και δε νοιαζόταν καθόλου για τα δικά τους παιδιά, που τα έστειλε στον θάνατο.

Ο Θησέας που τα άκουγε όλ' αυτά στενοχωριόταν αφάνταστα και αποφάσισε να μοιραστεί την τύχη που είχαν τ' άλλα παιδιά. Παρουσιάστηκε λοιπόν και δήλωσε μόνος του πως θ' ακολουθήσει τους άλλους νέους στην Κρήτη, χωρίς να έχει κληρωθεί. Ζήτησε μάλιστα να μην κληρωθούν εφτά κοπέλες, αλλά πέντε. Στη θέση τους έβαλε δυο ατρόμητα παλικάρια, που τα είχε εκπαιδέψει να ντώνονται και να φέρνονται σαν γυναίκες. Όταν πια έγινε η κλήρωση, πήρε τους νέους και τις νέες που είχαν κληρωθεί και πήγε στον ναό του Απόλλωνα για να προσευχηθούν στον θεό και να τον *ικετεύσουν* να τους βοηθήσει να επιτύχουν τον σκοπό τους, να σκοτώσουν δηλαδή τον Μινώταυρο και να απαλλάξουν τους Αθηναίους από τον αιματηρό φόρο. Υποσχέθηκε στον θεό πως όταν γύριζε στην Αθήνα νικητής, θα τελούσε πλούσιες θυσίες και κατάθεσε στο άγαλμα του θεού την *ικετηρία* (5), ένα κλαδί από την *ιερή ελιά της Ακρόπολης* (5), στολισμένο με λευκά μαλλιά.

Έφτασε ο Θησέας στην Κρήτη σε μια περίοδο που ο Μίνωας είχε οργανώσει αγώνες. Στους αγώνες αυτούς αγωνιζόταν κι ένας στρατηγός του Μίνωα, που όλοι τον μισούσαν, εξαιτίας του κακού χαρακτήρα του. Ο Θησέας ζήτησε την άδεια ν' αγωνιστεί κι αυτός και ο Μίνωας τού την έδωσε. Κι επειδή νίκησε σε όλα τα αγωνίσματα και ντρόπιασε και ταπεινώσε τον υπερόπτη στρατηγό, ο Μίνωας ευχαριστήθηκε τόσο πολύ, που άφησε ελεύθερο τον Θησέα και τους συντρόφους του και απάλλαξε την Αθήνα από τον αιματηρό φόρο. Η βασιλοπούλα Αριάδνη, που παρακολουθούσε τους αγώνες, θαύμασε τον Θησέα για την ομορφιά και την παλικάριά του, τον ερωτεύθηκε και τον συμβούλεψε πώς να βγει ζωντανός από τον Λαβύρινθο, χρησιμοποιώντας τον περίφημο *μίτο* (6) .

Ο Θησέας σκοτώνει τον Μινώταυρο .

Ο Θησέας, αφού σκότωσε τον Μινώταυρο, πήρε τους συντρόφους του και την Αριάδνη και φτάσανε στην παραλία για το ταξίδι του γυρισμού στην Αθήνα. Τα τρόφιμά τους είχαν τελειώσει και μόνο λίγα κουκιά (*πύανους*) είχε ο καθένας στο σακούλι του. Τα βάλανε όλα σε μια χύτρα, τα *έψησαν* και φάγανε όλοι μαζί στο ίδιο τραπέζι, προτού αναχωρήσουν από την Κρήτη.

Ο Θησέας, όταν γύρισε νικητής στην Αθήνα, καθιέρωσε διάφορες τελετές σε ανάμνηση του ταξιδιού του στην Κρήτη και του φόνου του Μινώταυρου. Μια από αυτές ήταν και τα *Πυανέψια*, που τελούνταν στις 7 του *Πυανεψιώνα* (7). Την ημέρα αυτή έψηναν πανηγυρικά κουκιά, για να θυμούνται το ψήσιμο των κουκιών πριν ξεκινήσουν για το ταξίδι του γυρισμού από την Κρήτη. Την ίδια μέρα *παίδες αμφιθαλείς*, που είχαν δηλαδή στη ζωή και τους δυο γονείς τους, γύριζαν από σπίτι σε σπίτι την *ειρεσιώνη* κι έψελναν ένα τραγούδι που κι αυτό λεγόταν *ειρεσιώνη*. Η ειρεσιώνη ήταν ένα κλαδί ελιάς στολισμένο με τούφες από άσπρο και βαμμένο κόκκινο μαλλί, (σύμβολα της υγείας και της ομορφιάς) σαν την *ικετηρία*, που πρόσφερε ο Θησέας στον Απόλλωνα, πριν ξεκινήσει για την Κρήτη. Στο τέλος ζητούσαν από τη νοικοκυρά να τους δώσει διάφορα δώρα.

Πάνω στο κλαδί της ειρεσιώνης κρεμούσαν διάφορους καρπούς , από τους πρώτους της χρονιάς, καθώς και μικρά δοχεία με μέλι, λάδι και κρασί . Με το έθιμο της ειρεσιώνης ήθελαν να ευχαριστήσουν τους θεούς και κυρίως τον **Διόνυσο** και τις **Ἔρες** για την καλή συγκομιδή καρπών που τους χάρισαν. Οι Ἔρες ήταν θεότητες που προστάτευαν τη γονιμότητα και την άφθονη καρποφορία της γης. Στην Αθήνα λατρεύονταν με τα ονόματα Θαλλώ, Αυξώ και Καρπώ, λατρεύονταν δηλαδή ως προσωποποιήσεις της Άνοιξης, του Καλοκαιριού και του Φθινοπώρου ,αντίστοιχα. Ο Διόνυσος εξάλλου, ως θεός του μεθυσιού και του κεφιού ,ονομαζόταν μεταξύ άλλων και **εὐβιος** (κλητ.ω εὐβιε), δηλαδή αυτός που χαρίζει χαρούμενη κι ευτυχισμένη ζωή.

Σύμφωνα λοιπόν με την παράδοση αυτή, το έθιμο της ειρεσιώνης καθιερώθηκε από την εποχή του Θησέα στα Πυανέψια. Ένα τραγούδι της ειρεσιώνης έλεγε (8) :

*Ειρεσιώνη σύκα φέρει και πίονας άρτους
και μέλι εν κοτύλη και έλαιον αναψήσασθαι
και κύλικ' εὐζωρον ,ως αν μεθύουσα καθεύδη,*

δηλαδή :

*Η ειρεσιώνη σου φέρνει σύκα κι αφράτα ψωμιά
και μέλι μέσα στο βάζο και λάδι για να ψήσεις
και κύπελο γεμάτο (κρασί) ,για να μεθύσεις και να κοιμηθείς.*

Μετά την περιφορά κρεμούσαν τις ειρεσιώνες πάνω από τις πόρτες των σπιτιών, όπου θα τις άφηναν κρεμασμένες ως τις 7 του Πυανεψιώνα της επόμενης χρονιάς.. Κατέβαζαν τότε τις παλιές και τις έκαιγαν, όπως καίμε κι εμείς σήμερα τα στεφάνια του Μάη, στις φωτιές του Αϊ – Γιαννιού και στα *κάψαλα* της παραμονής της 1^{ης} Αυγούστου.

Για να τιμηθεί περισσότερο ο Απόλλωνας, καθιερώθηκε η περιφορά της ειρεσιώνης να γίνεται και στη γενέθλια γιορτή του, τα **Θαργήλια**, στις 6 και 7 του *Θαργηλιώνα* (9). Τώρα παρακαλούσαν τους θεούς να προστατέψουν τις καλλιέργειες και να τους χαρίσουν καλή σοδειά.Εδώ όμως στο έθιμο παρουσιάζεται μια αλλαγή, πολύ σημαντική για το θέμα μας :Το κλαδί της ειρεσιώνης από κλαδί ελιάς γίνεται κλαδί δάφνης.

Η δάφνη ήταν το αγαπημένο και ιερό φυτό του Απόλλωνα. Κατά τη Μυθολογία η Δάφνη ήταν κόρη σπάνιας ομορφιάς, που την ερωτεύθηκε ο Απόλλωνας, αλλ' αυτή απέκρουσε τον έρωτά του. Καταδιωκόμενη από τον Απόλλωνα, παρακάλεσε τη Γη να τη σώσει κι αυτή τη μεταμόρφωσε στο φυτό δάφνη. Ο Απόλλωνας ,για να παρηγορηθεί που έχασε οριστικά

πια τη Δάφνη, έκοψε ένα κλαδί από το φυτό δάφνη, έπλεξε μ' αυτό στεφάνι, το φόρεσε και ονομάστηκε γι' αυτό *δαφναίος* και *δαφνηφόρος*.

Ο Απόλλωνας λατρευόταν, εκτός των άλλων, και ως προστάτης των γεωργών και των ποιμένων με τις ονομασίες *αγραίος*, *ποιμνιος* και *μαλόεις* (10). Προστάτευε τα φυτά και τα ζώα από διάφορες αρρώστιες, από τα ζώφια και τα έντομα. Έδιωχνε κι εξολόθρευε τα ποντίκια. Στενή σχέση με τις ιδιότητές του αυτές είχε η παρουσία της δάφνης στη λατρεία του. Τα φύλλα, τα άνθη και οι καρποί της δάφνης περιέχουν αιθέριο τοξικό έλαιο, που αρωματίζει και απολυμαίνει. Παλαιότερα έβραζαν φύλλα δάφνης και με το νερό έπλεναν τα ζώα για να φύγουν οι ψύλλοι, τα τσιμπούρια και οι αλογόμυγες. Δαφνέλαιο έβραζαν παλιά οι γυναίκες στα μαλλιά τους ως άρωμα και απολυμαντικό. Από την αρχαιότητα και μέχρι σήμερα χρησιμοποιούμε φύλλα δάφνης, όταν συσκευάζουμε σύκα και σταφίδες, για να μην αναπτυχθούν σ' αυτά έντομα ή σκουλήκια. Φύλλα δάφνης χρησιμοποιούμε σε διάφορα φαγητά, π.χ. στιφάδο κ.ά. Οι αρωματικές ουσίες του φυτού χρησιμοποιούνται στην αρωματοποιία και στη φαρμακευτική.

Η δάφνη στην Αρχαιότητα χρησιμοποιήθηκε ως σύμβολο νίκης. Οι αρχαίοι Έλληνες και οι Ρωμαίοι στεφάνωναν τους ήρωές τους με στεφάνια από κλαδιά δάφνης. Η Εκκλησία αρχικά δεν έβλεπε με καλό μάτι τη χρήση φυτών και λουλουδιών στη λατρεία, γιατί αυτά θύμιζαν ειδωλολατρικές τελετές. Σιγά – σιγά, όμως δέχτηκε την παρουσία τους είτε για στόλισμα των ναών είτε σε ορισμένες τελετές. Φύλλα και κλαδιά δάφνης χρησιμοποιήθηκαν στη γιορτή των Βαΐων, το Μέγα Σάββατο στην « *πρώτη Ανάσταση* » και για στεφάνια σε νεκρούς και μάρτυρες.

Στα πανάρχαια χρόνια στην Αθήνα, την ημέρα των Θαργηλίων γίνονταν ανθρωποθυσίες και αργότερα αναπαραστάσεις ανθρωποθυσιών, για να καθαριστεί και να εξαγνιστεί η πόλη από κάθε μορφής μίσημα. Μαζί με τις τελετές αυτές του καθαριμού γινόταν και περιφορά της ειρεσιώνης από κλαδί δάφνης. Πίστευαν πως ο Απόλλωνας καθάριζε και εξαγνίζει τους ανθρώπους, γι' αυτό τον αποκαλούσαν *Καθάρισιο* και *Σωτήρα*.

Μια ακόμα παρέκβαση, που πρέπει να γίνει εδώ για την οικονομία του θέματος, είναι να ειπωθούν λίγα λόγια για τους *αγερμούς* και τα *αγυρτικά τραγούδια*.

Αγερμοί στην αρχαιότητα ήταν οι επισκέψεις, που έκαναν συντροφιάς σε ορισμένες μέρες του χρόνου ή σε γιορτές, σε σπίτια συγγενών και φίλων, για να τους πουν τραγούδια με ευχές για χρόνια πολλά, υγεία και ευτυχία (*αγυρτικά τραγούδια*) (11).

Στα αγυρτικά τραγούδια ανήκουν και τα *χελιδονίσματα*, που αργότερα τα έλεγαν μόνο παιδιά, γυρίζοντας από σπίτι σε σπίτι και ζητώντας από

τη νοικοκυρά να τους δώσει διάφορα φιλέματα ,όπως κάνουν και σήμερα τα παιδιά με τα κάλαντα . Τα τραγουδούσαν την 1^η Μαρτίου, που μέχρι το 153 π.Χ. ήταν η Πρωτοχρονιά των αρχαίων , και όταν γύριζαν την ειρεσιώνη την ημέρα των Θαργηλίων. Χελιδονίσματα αναφέρονται και κατά τη Βυζαντινή περίοδο. Χελιδονίσματα λένε και σήμερα τα παιδιά την 1^η Μαρτίου σε διάφορες περιοχές της Χώρας, κρατώντας ένα ξύλινο χελιδόνι στη μέση ενός στεφανιού από λουλούδια. Να ένα χελιδονίσμα από την αρχαιότητα κι ένα σημερινό :

αρχαίο

νεοελληνικό

*Ἦλθε, ἦλθε χελιδὼν
καλὰς ὥρας ἀγούσα,
καλοὺς ενιαυτοὺς
ἐπὶ γαστέρα λευκὴ
ἐπὶ νῶτα μέλαινα.*

*Ἦρθε, ἦρθε χελιδόνα
ἦρθε κι ἄλλη μελιδόνα,
κάθισε και λάλησε
και γλυκὰ κελάηδησε .*

.....
Στο τέλος υπάρχει και στα δυο η παρότρυνση στη νοικοκυρά , να δώσει διάφορα φιλέματα :

*Παλάθαν ου προκύκλει
εκ πίονος οίκου
οίνου τε δέπαστρον
τυρών τε κάνιστρον
και τυρών α χελιδών
και λεκιθίταν ουκ απωθείται...*

*Συ, καλή νοικοκυρά,
έμπα στο κελάρι σου,
φέρ' αβγά περδικωτά
και πουλιά σαρακοστά,
δώσε και μιαν ορنيθίτσα,
φέρε και μια κουλουρίτσα.*

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω , λέμε πως η **ειρεσιώνη** ήταν ένα πανάρχαιο θρησκευτικό έθιμο, κατά το οποίο τα παιδιά γύριζαν στα σπίτια κρατώντας ένα κλαδί δάφνης στολισμένο με τούφες μαλλιών και τραγουδούσαν χελιδονίσματα, ζητώντας από τις νοικοκυρές να τους δώσουν διάφορα φιλέματα. Το έθιμο σχετιζόταν με τη λατρεία των θεών και κυρίως του Απόλλωνα, του Διόνυσου και των Ωρών.

β. Το νεοελληνικό έθιμο του ρουμανιού

Στα Βασιλικά της Λέσβου τη Μεγάλη Πέμπτη το πρωί, προτού τελειώσει η λειτουργία, η παπαδιά, ο νεωκόρος ή άλλα πρόσωπα του περιβάλλοντος του παπά στόλιζαν το **ρουμάνι**, ένα μεγάλο κλαδί δάφνης, με πολύχρωμα κουρελάκια (*βαλάδια*), που πρόθυμα έδιναν οι μοδίστρες του χωριού. Όταν τελειωνε η λειτουργία, ο νεωκόρος με μια ομάδα παιδιών, που σήκωναν στον ώμο τους το ρουμάνι , γύριζαν στα σπίτια του χωριού και έλεγαν το τραγούδι, που κι αυτό ονομαζόταν *ρουμάνι*. Ο

νεωκόρος μοίραζε στις νοικοκυρές αντίδωρο από τη λειτουργία ,που πριν από λίγο είχε τελειώσει. Όταν στο σπίτι υπήρχε άρρωστος, ο νεωκόρος έδινε ένα κουρελάκι από το ρουμάνι να το δέσει στο χέρι του ,για να γίνει καλά. Την ίδια ώρα τα παιδιά , κρατώντας το ρουμάνι ,έξω από την πόρτα του σπιτιού ,τραγουδούσαν (12) :

*Το ρουμάνι πέρασε (13) από τη Μαύρη Θάλασσα,
πύργωσε, θεμέλιωσε, κάθισε και λάλησε :
Έξω, ψύλλοι, ποντικοί, και μέσα το ρουμάνι (14) ,
να φάει λαδοκούμαρο, να πέσει να ψοφήσει.
Μάρτη, Μάρτη μου καλέ και Απρίλη φοβερέ !
Χαίρε ,Ωρα !Χαίρε, Ευβιέ !Χαίρε, Τίμιε Σταυρέ !
Ο χορός των Αποστόλων και ημείς οι μαθηταί,
εμείς οι τρεις ,οι τέσσερις κι άλλοι είκοσι τέσσερις
το Δάσκαλο γυρεύαμε, το Δάσκαλο δε βρήκαμε...
Ω καλή νοικοκυρά, σήκου δώσ' μας πέντ' αβγά,
πέντ' αβγά Σαρακουστ'να, κι έχου δάσκαλου κακό...
Σαν αργήσου δέρνει με, σαν πάω μαλώνει με !
Ρο , ρο , έν' αβγό μέσ' του καλάθ'
τσι ένα τσέφαλου μιτάξ ' ! (15)*

Στην Καλλονή γύριζαν το ρουμάνι την Κυριακή των Βαΐων . Έγραφε ο αείμνηστος *Κώστας Τσέλεκας (16)* στον διευθυντή της εφημερίδας «Φωνή των Βασιλικιωτών» κ. Ευστράτιο Κλούρα (Ιανουάριος – Μάρτιος 1980) :

« Σας ευχαριστώ για την αποστολή των φύλλων *Η Φωνή των Βασιλικιωτών*, μα ακόμα πιο πολύ για το λαογραφικό θησαυρό που βρήκα μέσα σ' αυτά. *Η Ειρεσιώνη και το ρουμάνι* του Γιώργου Ι. Αλβανού, τον οποίο επειδή δεν γνωρίζω σας παρακαλώ να του διαβιβάσετε από καρδιάς μου θερμότητα συγχαρητήρια για τη χαρά που ένιωσα διαβάζοντας την εμπειριστατωμένη έκθεση του λαογραφικού τούτου θέματός του. Με εντυπωσίασε και με κατέπληξε η βαθιά έρευνά του γύρω από το θέμα τούτο, η σαφήνεια των σκέψεων και συλλογισμών του με τη συσχέτιση της αρχαίας *Ειρεσιώνης* κατά τα *Θαργήλια* και *Πνανέμια* με το ρουμάνι ,το πασχαλινό τούτο έθιμο της Μ. Πέμπτης που γίνεται στα Βασιλικά, αποδεικνύοντας με τη λεπτομερή ανάλυση του τραγουδιού του εθίμου.

Μόλις διάβασα τη μελέτη αυτή του κ. Αλβανού , αμέσως γύρισα 50 χρόνια πίσω στη ζωή μου στην Καλλονή και θυμήθηκα την εντύπωση που μου προξένησε όταν για πρώτη φορά είδα μετά την απόλυση της Εκκλησίας της Κυριακής των Βαΐων να ξεχύνεται μια ομάδα από μεγάλα παιδιά του σχολείου μέσα από το ιερό του ναού καταχαρούμενα και ένα από αυτά να κρατά στον ώμο του ένα δεμάτι αρκετά μεγάλο από

κλαδιά δάφνης δεμένα στη βάση τους με σχοινί, καταστόλιστο με «βαλάδια» (χρωματιστά πανάκια, κοψιές) κι ένα άλλο παιδί της ομάδας ένα άδειο καλάθι. Παραξενεύτηκα , στάθηκα και παρακολούθησα.

Μπήκαν στο γειτονικό σπίτι κι άρχισαν να ψέλνουν « *Την κοινήν ανάστασιν προ του Σου πάθους πιστούμενος ...*», μετά κάτι στίχους τραγουδιού , στη συνέχεια ο φέρων το δεμάτι όπως το κρατούσε κι έμοιαζε σαν θάμνος δάφνης το ανασήκωσε, το χτύπησε στο πάτωμα και τότε όλη η ομάδα φώναξε : « *Έξω ψύλλοι, ποντικοί μέσα στο βαθύ ρουμάνι* » και γελώντας « *Ρο, ρο ή τα λεφτά ή τ' αβγό!* ». Να η νοικοκυρά με τ' αβγό, κόβει ένα κλαδάκι δάφνης με βαλάδι, δίνει τ' αβγό και η ομάδα με το « *Καλό Πάσχα !* » προχωρεί για το διπλανό σπίτι.

Κατά το μεσημέρι συνάντησα την ομάδα μπροστά στο ναό με το δεμάτι της κουτσουρεμένο και το καλάθι γεμάτο αβγά ,περιμένοντας τον παπά να τα παραδώσουν και να πάρουν κι αυτά το φιλοδώρημά των για τους κόπους των.

Η θύμηση αυτή και ο στίχος « *Έξω ψύλλοι, ποντικοί μέσα στο βαθύ ρουμάνι* » μου κίνησαν την περιέργεια μήπως είναι το ίδιο έθιμο αναβίωσης της « Ειρεσιώνης » και ύστερα από προσπάθειες κατόρθωσα να μάθω τα λόγια του τραγουδιού που έλεγαν μετά την « *Κοινήν ανάστασιν ...*» από τον κ. Σταύρο Γαβριήλ από τα Δάφια, τα οποία και παραθέτω (17) :

*Ημείς οι τρεις , οι τέσσερις
κι οι άλλοι είκοσι τέσσερις
την πόλη τη μητρόπολη γυρίσαμε
για νάβρουμε το Βασιλιά...
Το Βασιλιά δεν ήβραμε.
Ω καλή νοικοκυρά ,σήκω δώσ' μας πέντ' αβγά,
Μάρτη, Μάρτη μας καλέ και Απρίλη δροσερέ,
τα πουλάκια κελαηδούν, τους ανθρώπους εξυπνούν
να μην έχετε το κρίμα μας και την αμαρτία μας.
Χαίρε Εύα, χαίρε Αδάμ, χαίρε Τίμπε Σταυρέ !
Ο χορός των Αποστόλων και ημείς οι μαθηταί!
(χτυπούν το δεμάτι κάτω δυο-τρεις φορές)
Έξω ψύλλοι ποντικοί μέσα σε βαθύ ρουμάνι!
*Ρο,ρο ή τα λεφτά ή τ' αβγό !**

Στη Νάπη γυρίζουν το Βαγιό (18) .Γράφει ο δάσκαλος Γ.Αβαγιανός :
« Οι νέοι του χωριού πήγαιναν και έκοβαν βάγιες, για να κάνουν τα Βαγιά.

Τα Βαγιά ήταν δεμάτια από μεγάλα κλαδιά δάφνης, δυο μέτρα πάνω – κάτω, στολισμένα με βαλάδια. Κάθε Βαγιό είχε δεμένο στην κορυφή του

ένα μικρό καμπανάκι (χιματέλ') για να κουδουνίζει όταν κουνιέται. Γίνονταν τόσα Βαγιά, όσες και οι παρέες των νέων, που ήθελαν να πουν το Βαγιά (δυο-τρία συνήθως).

Το απόγευμα του Σαββάτου έτοιμα, καλοδεμένα και καλοστολισμένα τα Βαγιά τα πήγαιναν στην εκκλησία και τα έστηναν στο μέσον του ναού κάτω από το μεγάλο πολυέλαιο .Εκεί παρέμεναν όλο το βράδυ και ανήμερα των Βαΐων ,λίγο πριν από το τέλος της Θείας Λειτουργίας, τα ευλογούσε ο παπάς διαβάζοντας τις σχετικές ευχές. ...

Οι καλαντιστές καθυστερούσαν λίγο στο προαύλιο της εκκλησιάς για να δώσουν χρόνο στις νοικοκυράδες να πάνε στα σπίτια τους και μετά ξεκινούσαν. Ο χεροδύναμος κάθε συντροφιάς έπαιρνε στην πλάτη το μεγάλο δάφνινο δεμάτι και όλοι μαζί ξεχύνονταν στο δρόμο ,ποιος θα προλάβει να πει το *βαγιά* στα περισσότερα και στα πλουσιότερα σπίτια, χωρίς να περιφρονούν και τα φτωχόσπιτα, για να εισπράξουν τα μεγάλα φιλοδωρήματα.

Άνοιγαν διάπλατα οι εξώπορτες των σπιτιών και χωρίς την καθιερωμένη άδεια ορμούσαν στις αυλές, έστηναν κάτω το Βαγιά και κουνώντας το ρυθμικά και παλινδρομικά για να παίζει και το καμπανάκι έψελναν:

Την κοινήν Ανάστασιν προ του Σου πάθους πιστούμενος...

*Το χελιδόνι (19) πέρασε από τη Μαύρη Θάλασσα
βρήκε πύργο κι έκατσε, πύργο και ελάλησε.*

Δάλει, λάλει, χελιδόνι! (19)

Μάρτη, Μάρτη μου καλέ και Απρίλη βροχερέ !

*Ημείς οι τρεις οι τέσσηρης κι άλλ' είκουσι τέσσηρης
την πόλη να γυρίσουμη, την πόλη τη Μητρόπουλη,
μη μας δειρ' ου δάσκαλους κι έχητη του κρίμα μας
κι την αμαρτία μας.*

Βάγια, βάγια του Βαγιά,

Κι του κόκκινου τ' αβγό,

Κι την άλλη Κυριακή

τρων του καπυρό (20) τ' αρνί

Γεια , καλή νοικοκυρά,

για τ' αβγό, για τουν παρά!

Τση τη χρόν' !

Έκοβαν μικρά κλαδάκια δάφνης από το Βαγιά, τα έριχναν στην αυλή, αρπούσαν τον παρά ή τ' αβγό και γρήγορα έτρεχαν στο άλλο σπίτι ...».

Στη Μόρια γυρίζουν τη Ρόκα γράφουν τα « Αιολικά Νέα » (21) :

« Το έθιμο της ρόκας πραγματοποιείται κάθε Μεγάλη Πέμπτη στη Μόρια. Σύμφωνα με την παράδοση, μικρά παιδιά του χωριού κόβουν ένα

μεγάλο κλαδί από δάφνη (βάγια) και πάνω στα φύλλα του καρφισώνουν μικρά κομμάτια κόκκινου υφάσματος. Στη συνέχεια γυρίζουν στα σπίτια και οι νοικοκυρές τους προσφέρουν κόκκινα αβγά. Το έθιμο αυτό έχει παραλλαγές και σε άλλα μέρη.».

Ξέρουμε βέβαια πως η ρόκα, η αρχαία *ηλακάτη*, είναι ένα λεπτό ραβδί, στο επάνω άκρο του οποίου οι γυναίκες τοποθετούσαν «*σκαμάγγια* » (22) από μαλλί ή βαμβάκι, τα οποία στη συνέχεια έγνεθαν. Εδώ δηλαδή η ειρεσιώνη ονομάστηκε *ρόκα* , γιατί η ρόκα είχε επάνω της τούφες από μαλλιά (έρια),όπως και η ειρεσιώνη.

Παραθέτουμε τέλος *δύο από τις παλιότερες παραλλαγές του τραγουδιού* του ρουμανιού με την ορθογραφία τους ::

(1)

*Του χηλιδόνι πέραση από τη Μαύρη Θάλασσα,
Ηύρη πύργου κ έκατση , πύργου κη ανηλάληση.
Ρώω,ρώω σήμηρα. Σήμηρα τρώνη κουλιό,
Όξου ψύλλοι ,πουντικοί , κη μέσα του ρουμάνι.
Άρχουντης Χριστιανοί, κ' ημείς οι μαθητάδης
Απού δασκάλου ήρταμη,να σας ευαγγελίσουμη
Κάτου 'ς τα Γιρουσόλυμα κη 'ς του Χριστού του τάφου
Γ-οι 'βραίοι πήραν του Χριστό κη παν να τουν σταυρώσουν.
Σταυρώναν τουν κη λέγαν τουν κη ψηντουμαρτυρούσαν.
Χαίρε Νύ-,χαίρε Νύ- χαίρε δέσποινα καλή.*

*Χαίρε ήρταμη ηδώ
Να μας δώσητη τ' αυγό,
Ω καλή νοικουκυρά,
Να μας δώσης του παρά,
Ως την άλλη Κυριακή
Κη του καπυρό τ' αρνί.*

(2)

*Χηλι-χηλι-χηλιδόνι !
Μάρτη,Μάρτη μου καλέ
Κη Απρίλη φουβηρέ,
Μέσ' σει τρεις κη τέσσηρης
Κη άλλου δηκατέσσηρης
'Σ την πόλιν ηγυρίσαμη
'Στη πόλ' είνη Μητρόπουλι
Ω, χαρά τουν απουστόλουν
Ψάλλη ήρταμη ηδώ
Ψάλλη να παγαίνουμη,
Μη μας δειρ' η δάσκαλους
Κ' έχητη του κρίμα μας
για τη παρακηρίδα μας.*

*Όξου ψύλλοι, πουντικοί
Μέσα ήλιους κη χαρά
Κη καλή νοικουκυρά
Για τα' αυγό,για του παρά.*

(Σ.Αναγνώστου : Λεσβιακά)

Ομοιότητες των εθίμων ειρεσιώνης και ρουμανιού

Άσχετα με το αν θα ονομάσουμε το χριστιανικό έθιμο ρουμάνι, βαγιό, ρόκα ή ό,τι άλλο, παρατηρούμε ότι τα δυο έθιμα , ειρεσιώνη και ρουμάνι, παρουσιάζουν τις παρακάτω ομοιότητες :

- Σχετίζονται με τη Θρησκεία και τελούνται σε ημέρες θρησκευτικών γιορτών .
- Ένα κλαδί δάφνης στολίζεται με μαλλιά (ή βαλάδια) και περιφέρεται στα σπίτια των πιστών .
- Το στόλισμα του κλαδιού γίνεται μέσα στο ναό , γι' αυτό πιστεύεται ότι το κλαδί έχει την ευλογία του θείου και αποκτά θαυματουργές ιδιότητες (ιαματικές, καθαρτικές ,ευεργετικές).
- Η δάφνη έχει ιδιότητές καθαρτικές και απολυμαντικές (διώχνει τα έντομα, τα ζώφια και τους ποντικούς) .
- Η περιφορά της ειρεσιώνης και του ρουμανιού συνοδεύεται από *χελιδονίσματα* , που προαναγγέλλουν τον ερχομό της Άνοιξης .
- Τα παιδιά στο τέλος του χελιδονίσματος καλούν τη νοικοκυρά να τους δώσει διάφορα φιλέματα.
- Τα δυο έθιμα τελούνται Άνοιξη και συμπίπτουν με τις δυο μεγάλες γιορτές, των Θαργηλίων των ειδωλολατρών και της Ανάστασης των Χριστιανών, που συμβολίζουν την αναγέννηση της Πλάσης.

Στις παραλλαγές του χελιδονίσματος για το ρουμάνι ,παρόλο που είναι φανερό πως οι αφηγητές έχουν παραλείψει αρκετούς στίχους, παρατηρούνται οι ακόλουθες ομοιότητες :

- Το χελιδόνι (και όχι βέβαια το ρουμάνι) περνά από τη Μαύρη Θάλασσα. Μετά το πέρασμά του θεμελιώνει και υψώνει πύργο (χτίζει τη φωλιά του) και χαιρετίζει τον Μάρτη και τον Απρίλη, προαναγγέλλοντας τον ερχομό της Άνοιξης.
- Υπάρχουν χαιρετισμοί σε αρχαίες θεότητες (Διόνυσο, Ώρες) ή σε πρόσωπα και σύμβολα της χριστιανικής Θρησκείας (Αδάμ, Εύα, Παναγία , και Τίμιο Σταυρό).
- Οι μαθητές ψάχνουν να βρουν τον Δάσκαλο (ή τον Βασιλιά), αλλά δεν κατορθώνουν να τον βρουν.
- Οι μαθητές φοβούνται τον Δάσκαλο.
- Ο Δάσκαλος είναι κακός , που μαλώνει και δέρνει (τιμωρεί) όποιον τον παρακούει.

Σίγουρα οι εκφράσεις αυτές είναι αλληγορικές και μόνο σε εικασίες μπορούν να οδηγήσουν.

γ. Η επιβίωση πολιτιστικών στοιχείων του παρελθόντος

Επίσημη Θρησκεία του λαού μας είναι η χριστιανική. Σ' αυτήν είναι προσηλωμένος με πίστη και λατρεία. Στην καθημερινή ζωή του ,όμως, πλάι στην επίσημη αυτή θρησκεία υπάρχει και μια ανεπίσημη με εντελώς διαφορετική μορφή, η λεγόμενη **λαϊκή θρησκεία**. Η θρησκεία αυτή μαζί με τα χριστιανικά στοιχεία περιλαμβάνει και στοιχεία από την προχριστιανική , δηλαδή από την ειδωλολατρική θρησκευτική ζωή , που επιβίωσαν ως τις μέρες μας. Οι βυζαντινοί αυτοκράτορες (Μέγας Θεοδόσιος, Ιουστινιανός κ.ά.) κινήγησαν με πάθος καθετί το ειδωλολατρικό. Κατάργησαν τους Ολυμπιακούς Αγώνες ,έκλεισαν το Μαντείο των Δελφών και τις φιλοσοφικές σχολές της Αθήνας, γκρέμισαν ναούς, καταστρέψανε αγάλματα ,κινήγησαν ειδωλολάτρες. Ο Χριστιανισμός όμως, που τόσο εύκολα γκρέμισε το δωδεκάθεο του Ολύμπου, δεν μπόρεσε να ξεριζώσει από τη συνείδηση του λαού πολλά ειδωλολατρικά ήθη και έθιμα , που ήταν δεμένα με τη λαϊκή πίστη και λατρεία .

Η Εκκλησία , στην επίμονη προσπάθειά της να επιβάλει τη δογματική διδασκαλία της για τη χριστιανική λατρεία , συνάντησε την επίμονη προσήλωση του λαού στα ειδωλολατρικά λατρευτικά έθιμά του, που ήταν δεμένα με την καθημερινή του ζωή και τα είχε απόλυτη ανάγκη. Τελικά αναγκάστηκε να υποχωρήσει είτε δίνοντας σε ορισμένα από αυτά ερμηνεία και περιεχόμενο χριστιανικό είτε επιτρέποντας απλώς να τελούνται σε διάφορες χριστιανικές γιορτές και να αναφέρονται στο θρησκευτικό γεγονός της ημέρας.. Τέτοια έθιμα είναι π.χ. τα τάματα και ταξίματα στον Χριστό, στην Παναγία και στους Αγίους,(χρυσά και ασημένια αφιερώματα, λειτουργίες, σφάξιμο ζώων , άναμμα καντηλιών κτλ.),τα Ψυχοσάββατα με τα κόλλυβα, οι μεταμφιέσεις και οι άλλες αποκριάτικες εκδηλώσεις, ο κλήδονας και οι φωτιές του Αϊ – Γιαννιού, τα κόκκινα αβγά, τα κάλαντα, τα χελιδονίσματα , τα στεφάνια του Μάη και τόσα άλλα.

Ανάμεσα στα ειδωλολατρικά έθιμα , που εκχριστιανίστηκαν και φόρεσαν τον χριστιανικό μανδύα , είναι και το πανάρχαιο έθιμο της ειρεσιώνης. Από την ανάλυση που έγινε στα προηγούμενα, νομίζουμε πως δεν χωρεί καμιά αμφιβολία για την ταυτότητα των δυο αυτών εθίμων. Αρκεί και μόνο ο στίχος « **Χαίρε Ώρα, χαίρε ευβιέ, χαίρε Τίμω Σταυρέ** » ,που υπάρχει στην παραλλαγή του τραγουδιού των Βασιλικών. Ο αφηγητής του τραγουδιού δε γνώριζε βέβαια ούτε τις θεότητες Ώρες ούτε τον εύβιο Διώνυσο. Ο στίχος διατηρήθηκε από το έθιμο της ειρεσιώνης κι εκείνοι που τον τραγουδούσαν αγνοούσαν παντελώς τη

σημασία και την προέλευσή του. Ο εκχριστιανισμός του εθίμου και η ανάγκη της ομοιοκαταληξίας πρόσθεσαν το « χαίρε ,Τίμπε Σταυρέ ». Για τον ίδιο λόγο στην παραλλαγή της Καλλονής το «χαίρε Όρα, χαίρε ευβιέ» αντικαταστάθηκε από το αταίριαστο « χαίρε Εύα, χαίρε Αδάμ » και στην παλαιότερη παραλλαγή από το « χαίρε Νυ- χαίρε Νυ- ,χαίρε δέσποινα καλή », που προφανώς αναφέρεται στην Παναγία. Η Στ'Οικουμενική Σύνοδος το 680 καταδίκασε τα κάλαντα και τα χελιδονίσματα ως ειδωλολατρικές εκδηλώσεις. Η ειρεσιώνη όμως από την αρχαιότητα πέρασε στους πρώτους χριστιανικούς χρόνους ,στη συνέχεια στο Βυζάντιο και διατηρήθηκε ως τις μέρες μας με το όνομα «ρουμάνι » . Η *ειρεσιώνη* και το *ρουμάνι ή βαγιό* είναι το ίδιο έθιμο, που επιβίωσε ως τις μέρες μας με τα χελιδονίσματα .

Στην Καλλονή και στη Νάπη ,γειτονικά χωριά άλλωστε, το έθιμο τελείται την Κυριακή των Βαΐων, ημέρα της πανηγυρικής εισόδου του Χριστού στα Ιεροσόλυμα. Το έθιμο συνδέεται εδώ και με την ανάσταση του Λαζάρου που προηγήθηκε, γι' αυτό πριν από το χελιδόνισμα ψέλνεται το τροπάριο «*Την κοινήν ανάστασιν... Όθεν και ημείς ως οι παίδες τα της νίκης σύμβολα φέροντες...*». Συνδέεται επίσης με τα «βαΐα»,με τα οποία τα πλήθη υποδέχτηκαν τον Χριστό κατά τη θριαμβευτική είσοδό του στα Ιεροσόλυμα, που δικαιολογεί και την ονομασία «βαγιό».

Στα Βασιλικά και στη Μόρια, χωριά που απέχουν αρκετά μεταξύ τους, το έθιμο τελείται τη Μεγάλη Πέμπτη, ημέρα της Σταύρωσης του Χριστού : « *Σήμερον κρεμάται επί ξύλου ο εν ύδασι την γην κρεμάσας...*» ψέλνουν στις εκκλησιές. Ο Υιός του Ανθρώπου θυσιάζεται για να λυτρώσει τον άνθρωπο από την αμαρτία. Ανθρωποθυσίες γίνονταν τα πανάρχαια χρόνια την ημέρα των Θαργηλίων στην Αθήνα, για να εξαγνιστεί η πόλη και να απαλλαγεί από κάθε είδους μiasma. Τη Μεγάλη Πέμπτη με τα Άγια Πάθη, στο πρόσωπο του Σωτήρα Χριστού, ο ειδωλολάτρης τέλεσε τα Θαργηλιά του και λάτρεψε τον δικό του Σωτήρα, τον Απόλλωνα. Το έθιμο του ρουμανιού πήρε τη θέση του εθίμου της ειρεσιώνης. Άλλαξαν μόνο τα ονόματα και τα λόγια. Η ουσία έμεινε η ίδια, αναλλοίωτη μέσα στο κύλισμα των αιώνων.

Γλωσσάρι

(1)βαλάδια (τα): χρωματιστές λουρίδες υφάσματος, κοψίδια

(2)Μινώταυρος (ο):φοβερό τέρας, μισό ταύρος και μισό άνθρωπος, που γεννήθηκε από τη συνεύρεση της συζύγου του Μίνωα Πασιφάης με ταύρο.

(3)Λαβύρινθος(ο): η κατοικία του Μινώταυρου με αδιέξοδους διαδρόμους, την οποία κατασκεύασε ο Δαίδαλος. Μόνο ένας διάδρομος οδηγούσε από το κέντρο στην έξοδο. Μέσα στον Λαβύρινθο ο Μινώταυρος κατασπάραζε τους νέους και τις νέες, που πλήρωναν ως φόρο οι Αθηναίοι στον Μίνωα.

(4) Ο βασιλιάς της Τροιζήνας Πιθθέας φιλοξένησε τον βασιλιά της Αθήνας Αιγέα, που συνενυρέθηκε με την κόρη του Αίθρα. Από τη συνενύρεσή τους αυτή γεννήθηκε ο Θησέας, που ξεκίνησε για την Αθήνα να γνωρίσει τον πατέρα του, όταν πια ενηλικιώθηκε. Στο δρόμο για την Αθήνα έκανε τους περίφημους άθλους, σκοτώνοντας φοβερούς ληστές.

(5) Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι η ελιά εξαγνίζει από τις αμαρτίες. Όσοι είχαν διαπράξει το φοβερό αδίκημα της ανθρωποκτονίας κατέφευγαν σε κάποιο ναό ως **ικέτες**, ζητώντας από τους άρχοντες **ικεσία**. Κατέφευγαν στο ναό, κρατώντας την **ικετηρία**, ένα κλαδί ελιάς, πάνω στο οποίο είχαν τυλίξει μαλλιά προβάτου, λευκά και κόκκινα. Η κάθαρση και ο εξαγνισμός ήταν απαραίτητες διαδικασίες πριν από οποιαδήποτε σπουδαία ενέργεια ή μάχη. Γι' αυτό ο Θησέας, πριν ξεκινήσει για την Κρήτη, πήγε στον ναό του Απόλλωνα και πρόσφερε την ικετηρία.

(8) **ειρεσιώνη** : βλ. Πλουτάρχου, Θησεύς, κεφ. 22, όπου και το σχετικό τραγούδι.

Μια παράδοση σχετική με τον Όμηρο αναφέρει πως όταν αυτός ξεχειμώνιαζε στη Σάμο, πήγαινε τις νουμηνίες, δηλαδή την πρώτη κάθε μήνα, στα πλούσια σπίτια και τραγουδούσε την ειρεσιώνη, παίρνοντας διάφορα δώρα. Επειδή κατά την παράδοση ήταν τυφλός, τον οδηγούσαν μερικά ντόπια αγόρια. Με το τραγούδι ευχόταν στον νοικοκύρη ευτυχία, πλούτο και ειρήνη.

(9) **Θαργηλιώνας(ο)** : Μήνας του αττικού ημερολογίου που αντιστοιχεί στο διάστημα μέσα Μαΐου – μέσα Ιουνίου. Στις 6-7 του μήνα αυτού γιορταζόταν η γενέθλια γιορτή του Απόλλωνα και της αδελφής του Άρτεμης. Στη γιορτή αυτή τα πανάρχαια χρόνια γίνονταν ανθρωποθυσίες και αργότερα αναπαραστάσεις ανθρωποθυσιών για καθαρμό της πόλης και εξαγνισμό των κατοίκων της. Γινόταν επίσης περιφορά της ειρεσιώνης και κατανάλωση των πρώτων άρτων (θάργηλων) από τη νέα σοδειά.

(10) **Απόλλων μαλόεις (ο)** : Κυριότερος θεός στη Λέσβο κατά την αρχαιότητα. Λατρευόταν ως προστάτης των προβάτων (μάλα =μήλα = πρόβατα), των βοσκημάτων γενικά και των βοσκών. Στην περιοχή της Μαλέας, της οποίας εθεωρείτο προστάτης, έξω από την πόλη της Μυτιλήνης, υπήρχε ναός του, όπου οι Μυτιληναίοι τον λάτρευαν «πανδημεί».

(11) **αγερμός (ο)** : Το έθιμο του αγερμού επιβιώνει στην αρχική του μορφή στο Λισβόρι της Λέσβου. Περρασμένα μεσάνυχτα, ξημερώνοντας η γιορτή των Θεοφανείων, (Φώτων) νέοι και νέες του χωριού επισκέπτονται τα σπίτια, ανοίγουν χωρίς προηγούμενη άδεια τις εξώπορτες, πηδώντας ακόμα και από τους τοίχους, αν τις βρουν κλειδωμένες, και με τα κάλαντα (αγυρτικά τραγούδια) των Φώτων καλούν τη νοικοκυρά να σηκωθεί, για να πάει στην εκκλησία:

« Σήκου, κυρά μ', να στουλιστείς, να πας ταχειά στα Φώτα,
που θα βαφτίζουν τον Χριστό, τσι είναι μηγάλη δόξα !
Βάλη τον ήλιου πρόσουπο τσι του φιγγάρι πίσου
τσι του κουράκου του φτιρό βάλτου γαϊτανοφρύδι .»

Ακολουθούν παινέματα και ευχές για την κυρά και τον νοικοκύρη, καθώς και για την κόρη και τον γιο, αν υπάρχουν, και τέλος η απαίτηση για πλούσια φιλοδομήματα από τον νοικοκύρη.

(12) Το «ρουμάνι» όπως το αφηγήθηκαν οι Θύμιος και Στράτ(η)ς Αλβανός, επί δεκαετίες νεωκόροι στην εκκλησία του χωριού τον περασμένο αιώνα .

(13) Προφανώς το σωστό είναι «το χελιδόνι πέρασε...», όπως είναι λογικό και όπως φαίνεται στο τραγούδι της Νάπης.

(14) Κι εδώ το σωστό είναι « μέσα στο ρουμάνι ». Ρουμάνι = πυκνό δάσος.

- (15) **τσέφαλος (ο)**: μεγάλο κουβάρι (μετάξι).
 (16) **Κώστας Τσέλεκας (1908-1992)**: Εκπαιδευτικός από τη Βρίσα της Λέσβου . Ασχολήθηκε με τη Λαογραφία και την Ιστοριογραφία. Ήταν στενός συνεργάτης του Γιώργου Βαλέτα.
 (17) Προφανώς λείπουν πολλοί στίχοι.
 (18) Γεώργιος Ν. Αβαγιανός : Η Νάπη της Λέσβου , 1995
 (19) Οι φράσεις φανερώνουν πως το τραγούδι είναι ένα χελιδόνισμα.
 (20) **καπυρός (ο)** : επίθετο της αρχαίας : ο καλά ψημένος
 (21) Αιολικά Νέα, 5 Απριλ. 2007
 (22) **σκαμάγγι (το)**: τουλούπα από μαλλί ή βαμβάκι

(Απόσπασμα από το βιβλίο του Γιώργου Αλβανού «Το χωριό μου Βασιλικά Λέσβου » σ. 171-1788 , έκδ. Εξωρ_Πολ. Συλ. Βασιλικών Λέσβου « Ο Άγιος Ραφαήλ » , Αθήνα 2008)

Υ.Γ. : Το έθιμο του Ρουμανιού με το όνομα Βάγια τηρούσε και ο ελληνισμός της Μικράς Ασίας, όπως φαίνεται και από το παρακάτω απόσπασμα στην ιστορική έκδοση « ΠΕΡΓΑΜΟΣ - Κοινότης Περγάμου , Μυτιλήνη 1929 »

ΤΑ ΒΑΓΙΑ

ΥΠΟ ΛΑΜΠΡΟΥ ΠΑΡΑΡΑ

Την Κυριακήν των Βαΐων πολλά παιδιά εγύριζαν στα σπίτια και στην αγορά πολλές φορές και έψελναν τα « **βάγια** » .

Ήταν τα βάγια ήτανε
 και του Λαζάρου πέρασε .
 Μάρτη, Μάρτη μου καλέ
 και Απρίλη δροσερέ
 όσο ψύλλοι ,ποντικοί,
 να πέσουν να ψοφήσουνε.

Εμείς οι τρεις οι τέσσαρις
 κι οι άλλοι εικοσιτέσσερις
 την πόλι εγυρίσαμε
 το Βασιλέ πατήσαμε.

Σήκω Κυρά μ' απ' το θρονί
 να μου δώσεις πέντ' αυγά
 πέντ' αυγά σαράκοστα.
 Έχω δάσκαλο κακό
 για ν' αργήσω δεν μπορώ
 και του χρόνου, Αμήν.

Βάγια βάγια τω βαγιώ

Κρατούσαν ένα μεγάλο κλώνο δάφνης (αυτού του είδους η δάφνη λέγεται και βάγια) στολισμένο με μικρά κομμάτια από καινούργια υφάσματα ,που συλλέγουν από μοδίστρες. Τα έλεγαν στην Πέργαμον συνήθως «βαλάδια ».
 Εις το μέσον του κλώνου εκρεμούσαν ένα μικρό κουδούνι, ένα πορτοκάλι κι ένα λεμόνι στολισμένα με καραφύλλια και βοράκια. Σε κάθε σπίτι που θα πήγαιναν ,έκοβαν τα παιδιά κι ένα κλαδάκι από τα «βάγια » και το έδιναν στη σπιτονοικοκυρά και έπαιρναν με - ταλλίκια ή αυγό ...

(Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λέσβου :

τρώνε ψάρι και κολιό
και την άλλη Κυριακή
τρώνε κόκκινό αυγό.

Πέργαμος

Μυτιλήνη (2007)

Γιώργος Αλβανός